

Nr 42

Näringsutskottets betänkande i anledning av motion om en plan för energiförsörjningen.

Ärendet

I motionen 1971:1088 av herrar Pettersson i Kvänum (c) och Eriksson i Ulfaby (c) hemställs att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t skall anhålla att en utredning tillsätts med uppgift att utarbeta en plan för energiförsörjningen på längre sikt i enlighet med vad som anförs i motionen.

Statens vattenfallsverk och Svenska kraftverksföreningen har gemensamt avgett remissyttrande över motionen genom centrala driftledningen (CDL).

Motionen

I motionen erinras om att ökningen av energikonsumtionen är ett globalt fenomen och främst beror av faktorer som mekanisering och industrialisering, transportsystemets utveckling och den höjda bostadsstandarden. För Sveriges del visar den prognos för energikonsumtionens utveckling under de närmaste årtiondena som energikommittén publicerade år 1967 på en fortsatt kraftig ökning framför allt för elkonsumtion och konsumtion av vissa oljeprodukter. Motionärerna anför att den utbyggnad av energiproduktionen som enligt centrala driftledningens prognoser bedöms erforderlig kommer att medföra en rad svåra avvägningsproblem främst av ekonomisk men även av miljömässig natur. De prognoser rörande konsumtion och produktion av energi som lagts fram bygger, framhåller motionärerna, på de hittillsvarande utvecklingstendenserna och den väntade tekniska utvecklingen. Energibehov, kapitalbehov, miljöproblem och möjligheterna att styra energikonsumtionen till de ur allmän synpunkt lämpligaste energiformerna har, säger motionärerna, aldrig tagits upp till samlad bedömning. Det förhållandet att det saknas en egentlig plan för hur energibehovet skall tillgodoses på längre sikt och en avvägning gentemot andra intressen är enligt motionärerna en brist som kan få allvarliga konsekvenser.

Vissa utredningar

Energikommittén publicerade hösten 1967 rapporten "Sveriges energiförsörjning 1955–1985" (stencil Fi 1967:8), vari framlades en prognos över energiförsörjningen i Sverige till 1975 med tendensbedömning till 1985.

Innehållet i rapporten återges sammanfattat i kommitténs slutbetänkande "Sveriges energiförsörjning. Energipolitik och organisation" (SOU 1970:13). I detta betänkande föreslås bl. a. inrättande av ett centralt energigorgan under industridepartementet med funktion som statens utrednings-, berednings- och tillsynsorgan för energifrågor samt upprättande av en fortlöpande prognos- och utredningsverksamhet för energisektorn.

Sedan betänkandet remissbehandlats är kommitténs förslag nu föremål för Kungl. Maj:ts prövning.

Kommerskollegieutredningen har i sitt betänkande "Näringspolitiken – ny verksorganisation" (SOU 1971:69) lagt fram förslag rörande bl. a. den centrala planerande och regleringsinriktade verksamheten med anknytning till energipolitiken. Utredningens förslag, som i dessa delar bygger på energikommitténs förslag, innebär att det omorganiserade verket, nya kommerskollegium, bl. a. får till uppgift att fungera som central myndighet för energiförsörjningsfrågor. Till verkets uppgifter skall höra att svara för en fortlöpande prognos- och utredningsverksamhet inom området och för sådana regleringar med avseende på energiproduktionen och energidistributionen som knyter an till energipolitiken. De praktiska arbetsuppgifterna kommer enligt utredningen att ligga på bl. a. följande områden:

- Utförande av mål/medel-analyser och samhällsekonomiska bedömningar av energipolitiska åtgärder och energimarknadens funktionssätt.
- Upprättande och publicerande av balanser och prognoser på energiområdet samt analyser härav, deltagande i utformningen av energistatistikverksamheten samt utredningar i anslutning härtill såsom prognosmetodik m. m.
- Övrig löpande bevakning av den inhemska utvecklingen inom energisektorn i syfte att vid behov initiera forskning, försöksverksamhet och utredningar samt att framlägga därav föranledda förslag.
- Uppföljning av den internationella utvecklingen på området, utredningar m. m. i samband med beredning av ärenden och remissyttrandena rörande det internationella energisamarbetet samt informations- och dokumentationsverksamhet i anslutning därtill.

Utredningen understryker att det till stor del är fråga om en verksamhet som hittills saknat en permanent organisation på den statliga sidan. Funktionsmässigt är det samtidigt fråga om en sammansmältning av uppgifter som hör hemma inom tre myndigheter: kommerskollegiet, delegationen för atomenergifrågor och överstyrelsen för ekonomiskt försvar.

Betänkandet remissbehandlas för närvarande.

I direktiven för den av chefen för industridepartementet i maj 1971 tillkallade *utredningen rörande eldistributionens och elproduktionens organisation* (sakkunnig: landshövding Mats Lemne) uttalas att möjligheten att påverka distributionsföretagens taxor från energipolitisk synpunkt är angelägen, så att elförbrukningen kan ges en i förhållande till annan energiförbrukning optimal inriktning och omfattning. Den sakkunnige bör från samhälls- och företagsekonomiska synpunkter söka närmare

analysera taxefrågor, bl. a. sådana som aktualiseras genom strukturförändringarna inom eldistributionen.

Beträffande elproduktionens organisation framhålls i direktiven att en omstrukturering av eldistributionens organisation samt den pågående omvandlingen av elproduktionstekniken kommer att få genomgripande konsekvenser för elproduktionens struktur. Den tekniska utvecklingen kan förutses leda till en ytterligare förstärkning av de monopolistiska dragen inom kraftproduktionen. De avsevärda resurser som kraftverksutbyggnaden kräver gör det från samhällsekonomisk synpunkt önskvärt att en genomgripande total optimering av hela kraftsystemet äger rum och att denna läggs till grund för såväl utbyggnaden som driften. Den sakkunnige bör därför enligt direktiven bl. a. undersöka förutsättningarna för en längre gående strukturrationalisering av elproduktionen samt ta ställning till hur långt strukturuomvandlingen bör drivas.

I direktiven uttalas vidare att en nära samordning mellan utbyggnaden av atomkraften och annan kraftproduktion är nödvändig. Den sakkunnige bör därför även analysera de krav en sådan samplanering ställer på organisationsstrukturen inom de övriga delarna av energiproduktionen.

1968 års utredning om rörtransport av olja och gas (ordförande: driftdirektör Sven Lalander) undersöker förutsättningarna för rörledningar med naturgas. Härvid utnyttjas material som framtagit av en inom Ingenjörsvetenskapsakademien verksam kommitté, IVA:s naturgaskommitté. Utredningens slutbetänkande beräknas bli framlagt omkring årsskiftet 1971-1972.

Renissyttrandet

Centrala driftledningen (CDL) framhåller att CDL delar motionärernas uppfattning att en samordnad planering för energiförsörjningen på längre sikt är en viktig angelägenhet. CDL påpekar att ett flertal utredningar har pågått eller pågår för att ge erforderligt underlag för en dylik långtidsplanering. Flera av de för energiförsörjningen relevanta faktorerna är redan härigenom föremål för ingående utredningar hos myndigheter, institutioner och samarbetsorgan. Av ovan redovisade utredningar berör CDL energikommittén, utredningen rörande eldistributionens och elproduktionens organisation samt 1968 års utredning om rörtransport av olja och gas.

En utredning rörande Sveriges framtida kärnbränsleförsörjning pågår, säger CDL vidare, inom industridepartementet med sikte på att en proposition skall kunna framläggas till 1972 års riksdag. Denna utredning, som berör en för elkraftsektorn och även hela energisektorn betydelsefull fråga och till vilken bl. a. CDL bidragit med underlag och synpunkter, väntas bli slutförd hösten 1971.

Ytterligare meddelas att kontinuerliga undersökningar – genom nyligen tillsatta kommittéer för planering, lokalisering och miljöfrågor – pågår inom CDL i syfte att åstadkomma en samordnad plan för

utbyggnaden av det svenska kraftsystemet. Avsikten med denna plan är att med utgångspunkt i prognoser över konsumtionstillväxten och med hänsynstagande till tekniska, ekonomiska, samhälleliga och miljömässiga aspekter ange de årliga utbyggnaderna av olika kraftslag och lokaliseringen av dessa utbyggnader. Utöver detta sker inom Nordelorganet en samordning av elförsörjningsfrågor mellan de nordiska länderna.

CDL anför också att den inom civildepartementet verkande arbetsgruppen för fysisk riksplanering, vilken utreder behovet av extern lokalisering för olika typer av industrianläggningar, inklusive anläggningar för energiproduktion, kommer att kunna framlägga värdefullt material rörande bl. a. lokalisering av de olika anläggningar som svarar för vår energiförsörjning.

Avslutningsvis anför CDL att man bör avvakta de pågående utredningarna liksom de åtgärder som kan bli resultat av energikommitténs slutbetänkande innan ställning tas till behovet av den ifrågasatta utredningen.

Utskottet

Den snabba ökningen av energiförbrukningen i Sverige liksom i andra högt industrialiserade länder är en följd av och en förutsättning för en fortgående ekonomisk tillväxt. Främst gäller detta förbrukningen av elkraft. Den prognos över elkonsumtionen i Sverige under 1970-talet som centrala driftledningen lade fram våren 1970 visar på en årlig tillväxt av 8,1 %. Den kraftigaste ökningen — med ca 12 % per år fram till år 1975 och därefter med 10 % — uppvisar detaljförbrukningen, dvs. handel, jordbruk, enskild och offentlig service. För industrin beräknas konsumtionen öka med 6 % per år och för samfärdseln med 2 % per år.

I motionen erinras om denna utveckling och om att den utbyggnad av elproduktionen som enligt prognosen bedöms nödvändig kommer att medföra en rad avvägningsproblem av såväl ekonomisk som miljömässig natur. Motionärerna önskar att en utredning skall tillsättas med uppgift att utarbeta en plan för energiförsörjningen på längre sikt.

De synpunkter som motionärerna fört fram finner utskottet väsentliga. Den tekniska och ekonomiska utvecklingen under det senaste decenniet har på en rad områden nödvändiggjort ingrepp i naturen, vid vilka miljövärdssintressen har måst vägas mot kraven på ekonomisk-teknisk och industriell utveckling.

Utskottet vill framhålla att förslag i syfte att få till stånd en starkare styrning av energiförsörjningen bl. a. genom inrättande av ett centralt organ för energiförsörjningsfrågor har lagts fram av energikommittén och kommerskollegieutredningen. Vidare kommer enligt vad utskottet inhämtat chefen för industridepartementet att tillsätta en kommitté med uppdrag att utarbeta en prognos omfattande hela energiområdet.

Det är uppenbart att en samordnad prognos- och utredningsverksamhet rörande energiförsörjningen är nödvändig för att ge underlag för en aktiv planering från samhällets sida. Utskottet vill för sin del framhålla

vikten av att de ekonomiska och miljömässiga avvägningsproblem som uppstår vid en fortsatt utbyggnad av energiproduktionen beaktas i högre grad än vad hittills varit fallet. Frågor rörande bl. a. energibehov, möjligheterna att styra energikonsumtionen samt den miljöförstöring som är förenad med den framtida utbyggnaden av landets energiproduktion måste tas upp till samlad bedömning. Detta bör ske under medverkan av ett parlamentariskt sammansatt organ.

Med hänsyn till det anförda anser utskottet att en parlamentariskt sammansatt nämnd bör tillsättas för att i samråd med centrala driftledningen och pågående utredningar utvärdera prognosverksamheten och föreslå avvägningar.

Utskottet hemställer därför

att riksdagen i anledning av motionen 1971:1088 hos Kungl.

Maj:t anhåller om tillsättande av en parlamentariskt sammansatt nämnd för energiförsörjningsfrågor.

Stockholm den 16 november 1971

På näringsutskottets vägnar

INGVAR SVANBERG

Närvarande: herrar Svanberg (s), Bengtsson i Landskrona (s), Börjesson i Glömminge (c), Andersson i Örebro (fp), Haglund (s), Andersson i Storfors (s), Rask (s), Holmberg (m), Wååg (s), Svensson i Malmö (vpk), Jonsson i Husum (s), Gustafsson i Säffle (c), Rydén (fp), Hovhammar (m) och fru Hambræus (c).

Reservation

av herr Svensson i Malmö (vpk), som anser att utskottets yttrande och hemställan bort ha följande lydelse:

”Den snabba ökningen — — — (= utskottet) — — — omfattande hela energiområdet.

En samordnad prognos- och utredningsverksamhet rörande energiförsörjningen är nödvändig för att ge underlag för en aktiv planering från samhällets sida. De ekonomiska och miljömässiga problem som uppstår vid en fortsatt utbyggnad av energiproduktionen måste uppmärksammas i högre grad än vad hittills varit fallet. Utskottet vill för sin del framhålla vikten av att en översyn av energipolitiken snarast kommer till stånd. Detta bör ske i en parlamentariskt sammansatt utredning som bl. a. får till uppgift att på grundval av den mer tekniskt inriktade prognosverksamheten dra upp riktlinjer för hur energibehovet skall tillgodoses på längre sikt och föreslå avvägningar.

Utskottet hemställer alltså

att riksdagen med bifall till motionen 1971:1088 hos Kungl.

Maj:t anhåller om tillsättande av en parlamentarisk utredning rörande energiförsörjningsfrågor.”

